

3^ο Διαγώνισμα Νέα Ελληνικά Θεωρητικής Κατεύθυνσης Γ' Λυκείου

«ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ» ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΣΕΛ. 161-178

Ἦμην πτωχόν βοσκόπουλον εἰς τὰ ὄρη. Δεκαοκτὼ ἐτῶν, καὶ δὲν ἤξευρα ἀκόμη ἄλφα. Χωρὶς νὰ το ἠξεύρω, ἤμην εὐτυχῆς. Τὴν τελευταίαν φορὰν οὐδὲν ἐγεύθην τὴν εὐτυχίαν ἦτον τὸ θέρος ἐκεῖνο τοῦ ἔτους 187... Ἦμην ωραῖος ἔφηβος, κ' ἐβλεπα τὸ πρωῖμος στρυφνόν, ἠλιοκαῆς πρόσωπον μου νὰ γυαλίζεται εἰς τὰ ρυάκια καὶ τὰς βρύσεις, κ' ἐγύμναζα τὸ εὐλόγιστον, υψηλὸν ἀνάστημα μου ἀνά τοὺς βράχους καὶ τὰ βουνά.

Τὸν χειμῶνα ποῦ ἤρχισ' εὐθὺς κατόπιν μ' ἐπῆρε πλησίον τοῦ οὐ γηραιὸς πατέρ Σισώης, ἢ Σισώνης, καθὼς τὸν ὠνόμαζον οἱ χωρικοὶ μας, καὶ μ' ἔμαθε γράμματα. Ἦτον πρῶην διδάσκαλος, καὶ μέχρι τέλους τὸν προσηγόρευον ὅλοι εἰς τὴν κλητικὴν "δάσκαλε". Εἰς τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως ἦτον μοναχὸς καὶ διάκονος. Εἶτα ἠγάπησε μίαν Τουρκοπούλαν, καθὼς ἔλεγαν, τὴν ἐκλεψεν, ἀπὸ ἑνὸς χαρέμι τῆς Σμύρνης, τὴν ἐβάπτισε καὶ τὴν ἐνυμφεύθη.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἐπὶ Καποδίστρια κυβερνήτου, ἐδίδασκεν εἰς διάφορα σχολεῖα ἀνά τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἶχεν οὐ μικρὰν φήμην, ὑπὸ τὸ ὄνομα "ὁ Σωτηράκης ὁ δάσκαλος". Ἀργότερα ἀφοῦ ἐξησφάλισε τὴν οἰκογένειάν του, ἐνθυμήθη τὴν παλαιὰν ὑποχρέωσιν του, ἐφόρεσε καὶ πάλιν τὰ ράσα, ὡς ἀπλοῦς μοναχὸς τὴν φορὰν ταύτην, κωλυόμενος νὰ ἱερατεῖη κ' ἐγκατεβίωσεν ἐν μετανοίᾳ, εἰς τὸ Κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἐκεῖ ἐκλαυσε τὸ ἀμάρτημά του, τὸ ἔχον γενναίαν ἀγαθοεργίαν ὡς ἐξόχως ελαφρυντικὴν περίστασιν, καὶ λέγουσιν ὅτι ἐσώθη.

Ἀφοῦ ἔμαθα τὰ πρῶτα γράμματα πλησίον τοῦ γηραιοῦ Σισώη, ἐστάλην ὡς ὑπότροφος τῆς Μονῆς εἰς τινὰ κατ' ἐπαρχίαν ἱερατικὴν σχολήν, ὅπου κατετάχθην ἀμέσως εἰς τὴν ἀνωτέραν τάξιν, εἶτα εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ριζάρειον. Τέλος, ἀρχίσας τὰς σπουδὰς μου σχεδὸν εἰκοσαετῆς, ἐξήλθα

τριακοντούτης από το Πανεπιστήμιον· εξήλθα δικηγόρος με δίπλωμα προλότου...

Μεγάλην προκοπήν, εννοείται, δεν έκαμα. Σήμερον εξακολουθώ να εργάζωμαι ως βοηθός ακόμη εις το γραφείον επιφανούς τινος δικηγόρου και πολιτευτού εν Αθήναις, τον οποίον μισώ, αγνώω εκ ποίας σκοτεινής αφορμής, αλλά πιθανώς επειδή τον έχω ως προστάτην και ευεργέτην. Και είμαι περιωρισμένος και ανεπιτήδειος, ουδέ δύναμαι να ωφεληθώ από την θέσιν την οποίαν κατέχω πλησίον του δικηγόρου μου, θέσιν οιονεί αυλικού.

Καθώς ο σκύλος, ο δεμένος με πολύ σχοινίον εις την αυλήν του αυθέντου του, δεν ημπορεί να γαυγίξη ούτε να δαγκάση έξω από την ακτίνα και το τόξον τα οποία διαγράφει το κοντόν σχοινίον, παρομοίως κ' εγώ δεν δύναμαι ούτε να είπω, ούτε να πράξω τίποτε περισσότερον παρ όσον μου επιτρέπει η στενή δικαιοδοσία, την οποίαν έχω εις το γραφείον του προϊσταμένου μου.

Η τελευταία χρονιά που ήμην ακόμη φυσικός άνθρωπος ήτον το θέρος εκείνο του έτους 187... Ήμην ωραίος έφηβος, καστανόμαλλος βοσκός, κ' έβοσκα τας αίγας της Μονής του Ευαγγελισμού εις τα όρη τα παραθαλάσσια, τ' ανερχόμενα αποτόμως δια κρημνώδους ακτής, ύπερθεν του κράτους του Βορρά και του πελάγους. Όλον το κατάμερον εκείνο, το καλούμενον Εάρμενο, από τα πλοία τα οποία κατέπλεον ξάρμενα ή ξυλάρμενα, εξωθούμενα από τας τρικυμίας, ήτον ιδικόν μου.

Η πετρώδης, απότομος ακτή μου, η Πλατάνα, ο Μέγας Γιαλός, το Κλήμα, έβλεπε προς τον Καικίαν, και ήτον αναπειταμένη προς τον Βορράν. Εφαινόμην κ' εγώ ως να είχα μεγάλην συγγένειαν με τους δύο τούτους ανέμους, οι οποίοι ανέμιζαν τα μαλλιά μου, και τα έκαμναν να είναι ογουρά όπως οι θάμνοι κ' αι αγριελαίαι, τας οποίας εκύρτωναν με το ακούραστον φύσημα των, με το αιώνιον της πνοής των φραγγέλιον.

Όλα εκείνα ήσαν ιδικά μου. Οι λόγιοι, αι φάραγγες, αι κοιλάδες, όλος ο αιγιαλός, και τα βουνά. Το χωράφι ήτον του γεωργού μόνον εις τας ημέρας που ήρχετο να οργώσει ή να σπείρη, κ' έκαμνε τρις το σημείον του σταυρού, κ' έλεγεν: “Εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος,

σπέρνω αυτό το χωράφι, για να φάνε όλ' οι ξένοι κ' οι διαβάτες, και τα πετεινά τ' ουρανού, και να πάρω κ' εγώ τον κόπο μου!”

Εγώ, χωρίς ποτέ να οργώσω ή να σπείρω, το εθέριζα εν μέρει. Εμιμούμην τους πεινασμένους μαθητάς του Σωτήρος, κ' έβαλλα εις εφαρμογήν τας διατάξεις του Δευτερονομίου χωρίς να τας γνωρίζω.

Της πτωχής χήρας ήτον η άμπελος μόνον εις τας ώρας που ήρχετο η ίδια διά να θειαφίση, ν' αργολογήση, να γέμιση ένα καλάθι σταφύλια, ή να τρύγηση αν έμενε τίποτε διά τρύγημα. Όλον τον άλλον καιρόν ήτον κτήμα ιδικόν μου.

Μόνους αντιζήλους εις την νομήν και την κάρπωσιν ταύτην είχα τους μισθωτούς της δημαρχίας, τους αγροφύλακας, οι οποιοι επί τη προφάσει, ότι εφύλαγαν τα περιβόλια του κόσμου, εννοούσαν να εκλέγουν αυτοί τας καλυτέρας οπώρας. Αυτοί πράγματι δεν μου ήθελαν το καλόν μου. Ήσαν τρομεροι ανταγωνιστάι δι' εμέ.

Το κυρίως κατάμερόν μου ήτον υψηλότερα, έξω της ακτίνος των ελαιώνων και αμπέλων, εγώ όμως συχνά επατούσα τα σύνορα. Εκεί παραπαίω, ανάμεσα εις δύο φάραγγας και τρεις κορυφάς, πλήρεις αγρίων θάμνων, χόρτου και χαμοκλάδων, έβοσκα τα γίδια του Μοναστηρίου. Ήμην “παραγυιός”, αντί μισθού πέντε δραχμών τον μήνα, τας οποίας ακολούθως μου ηύξησαν εις εξ. Σιμά εις τον μισθόν τούτον, το Μοναστήρι μου έδιδε και φασκιές διά τσαρούχια, και άφθονα μαύρα ψωμία ή πίττες, καθώς τα ωνόμαζαν οι καλόγηροι.

Μόνον διαρκή γείτονα, όταν κατηρχόμην κάτω, εις την άκρην της περιοχής μου, είχα τον κυρ Μόσχον, ένα μικρόν άρχοντα λίαν ιδιότροπον. Ο κυρ Μόσχος εκατοίκει εις την εξοχήν, εις ένα ωραίον μικρόν πύργον μαζί με την ανεψιάν του την Μοσχούλαν, την οποίαν είχεν υιοθετήσει, επειδή ήτον χηρευμένος και άτεκνος. Την είχε προσλάβει πλησίον του, μονογενή, ορφανήν εκ κοιλίας μητρός, και την ηγάπα ως να ήτο θυγάτηρ του.

Ο κυρ Μόσχος είχεν αποκτήσει περιουσίαν εις επιχειρήσεις και ταξίδια. Έχων εκτεταμένον κτήμα εις την θέσιν εκείνην, έπεισε μερικούς πτωχούς γείτονας να του πωλήσουν τους αγρούς των, ηγόρασεν ούτως οκτώ η δέκα

συνεχόμενα χωράφια, τα περιτείχισεν όλα ομού, και απετέλεσεν εν μέγα διά τον τόπον μας κτήμα, με πολλών εκατοντάδων στρεμμάτων έκτασιν. Ο περίβολος διά να κτισθή εστοίχισε πολλά, ίσως περισσότερα ή όσα ήξιζε το κτήμα· αλλά δεν τον έμελλε δι' αυτά τον κυρ Μόσχον θέλοντα να έχη χωριστόν οιονεί βασιλείον δι' εαυτόν και διά την ανεψιάν του.

Έκτισεν εις την άκρην πυργοειδή υψηλόν οικίσκον, με δύο πατώματα, εκαθάρισε και περιεμάζευσσε τους εσκορπισμένους κρουνούς του νερού, ήνοιξε και πηγάδι προς κατασκευήν μαγγάνου διά το πότισμα. Διήρεσε το κτήμα εις τέσσαρα μέρη· εις άμπελον, ελαιώνα, αγροκήπιον με πλήθος οπωροφόρων δένδρων και κήπους με αιμασιάς ή μπουστάνια.

Εγκατεστάθη εκεί, κ' έζη διαρκώς εις την εξοχήν, σπανίως κατερχόμενος εις την πολίχνην. Το κτήμα ήτον παρά το χείλος της θαλάσσης, κ' ενώ, ο επάνω τοίχος έφθανεν ως την κορυφήν του μικρού βουνού, ο κάτω τοίχος, με σφοδρόν βορράν πνέοντα, σχεδόν εβρέχετο από το κύμα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Το Όνειρο στο κύμα θεωρείται από κάποιους μελετητές ηθογραφικό διήγημα, πλησιάζει όμως και στην ψυχογραφία. Μπορείτε να εντοπίσετε ηθογραφικά και ψυχογραφικά στοιχεία στο κείμενο;
2. Πώς λειτουργεί στο κείμενο η εγκιβωτισμένη αφήγηση η οποία αναφέρεται στον πατέρα Σισώη;
3. Πώς ερμηνεύετε τις ομωνυμίες α) κοριτσιού - κατσίκας και β) κυρ Μόσχου - Μοσχούλας;
4. α) Πώς βλέπει ο αφηγητής την «παρούσα» κατάστασή του και ποια ψυχική διάθεση του δημιουργεί η κατάσταση αυτή; Ποια είναι τα βαθύτερα αίτια της;
β) Γιατί ο αφηγητής παρομοιάζει τον εαυτό του με «σκύλο δεμένο»;

Γ. Βιζυηνοῦ: « Το Αμάρτημα της Μητρός μου»

Ἐξενιζόμεν ἄνθρωπος τότε ἐν τῷ περιφανεστέρῳ τῆς Πόλεως οἴκῳ, ἐν ᾧ ἔσχον ἀφορμὴν νὰ γνωρισθῶ μὲ τὸν Πατριάρχην, Ἰωακείμ τὸν δευτέρου. Ἐνῶ μίαν ἡμέραν συνεβαδίζομεν μόνοι ὑπὸ τὰς ἀμφιλαφεῖς τοῦ κήπου σκιάς, τῷ ἐξέθηκα τὴν ἱστορίαν κ' ἐπεκαλέσθην τὴν ἐπικουρίαν του. Τὸ ὑψιστον αὐτοῦ ἀξίωμα, τὸ ἐξαίρετον κῦρος, μεθ' οὗ περιβάλλεται πᾶσα θρησκευτικὴ του ρήτρα, ἔμελλεν ἀναμφιβόλως νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν μητέρα μου τὴν πεποίθησιν τῆς ἀφέσεως τοῦ κριματός της. Ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος γέρον ἐπαινέσας τὸν περὶ τὰ θρησκευτικὰ ζῆλον μου, μοῖ ὑπεσχέθη τὴν πρόθυμον σύμπραξίν του. Οὕτω λοιπὸν ὁδήγησα μετ' ὀλίγον τὴν μητέρα μου εἰς τὸ Πατριαρχεῖον διὰ νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς τὴν Παναγιότητά του. Ἡ ἐξομολόγησις διήρκεσε πολλὴν ὥραν καὶ ἐκ τῶν νευμάτων καὶ ἐκ τῶν ρημάτων τοῦ Πατριάρχου ἐνόησα, ὅτι ἐχρειάσθη νὰ διαθέσῃ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ἀπλῆς καὶ εὐλήπτου ρητορικῆς του, ὅπως ἐπιφέρῃ τὸ ποθητὸν ἀποτέλεσμα. Ἡ χαρὰ μου ἦτον ἀπερίγραπτος. Ἡ μήτηρ μου ἀπεχαιρέτησε τὸν γεραρὸν Ποιμενάρχην μετ' εὐλικρινοῦς εὐγνωμοσύνης καὶ ἐξῆλθε τῶν Πατριαρχείων τόσον εὐχαριστημένη, τόσον ἐλαφρά, ὡς ἐὰν ἦρθη ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῆς μία μεγάλη μυλόπετρα.

Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ κατάλυμά της, ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κόλπου της ἓνα σταυρόν, δῶρον τῆς Παναγιότητός του, τὸν ἐφίλησε καὶ ἤρχησε νὰ τὸν περιεργάζεται, βυθιζομένη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς σκέψεις.- Καλὸς ἄνθρωπος, τῇ εἶπον, αὐτὸς ὁ Πατριάρχης. Ὅριστε; Τώρα πᾶ πειστεύω, ὅτι ἦλθεν ἡ καρδιά σου στὸν τόπο της. Ἡ μήτηρ μου δὲν ἀπεκρίθη.- Δὲν λέγεις τίποτε, μητέρα; τὴν ἠρώτησα μετὰ τινος δισταγμοῦ.- Τί νὰ σὲ 'πῶ, παιδί μου! ἀπήντησε τότε σύννους καθὼς ἦτον, ὁ Πατριάρχης εἶναι σοφὸς καὶ ἅγιος ἄνθρωπος. Γνωρίζει ὅλαις ταῖς βουλαῖς καὶ τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ, καὶ συγχωρᾷ ταῖς ἁμαρτίας ὅλου τοῦ κόσμου. Μά, τί νὰ σὲ 'πῶ! Εἶναι καλόγερος. Δὲν ἔκαμε παιδιά, γὰρ νὰ 'μπορῇ νὰ γνωρίσῃ, τί πράγμα εἶναι τὸ νὰ σκοτώσῃ κανεὶς τὸ ἴδιον τὸ παιδί του! Οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐπληρώθησαν δακρύων καὶ ἐγὼ ἐσιώπησα.

5. Να σχολιάσετε τις γλωσσικές επιλογές των δύο διηγηματογράφων στα παραπάνω αποσπάσματα και την αυτοαναφορικότητα, όπου υπάρχει, στα αποσπάσματα αυτά.